

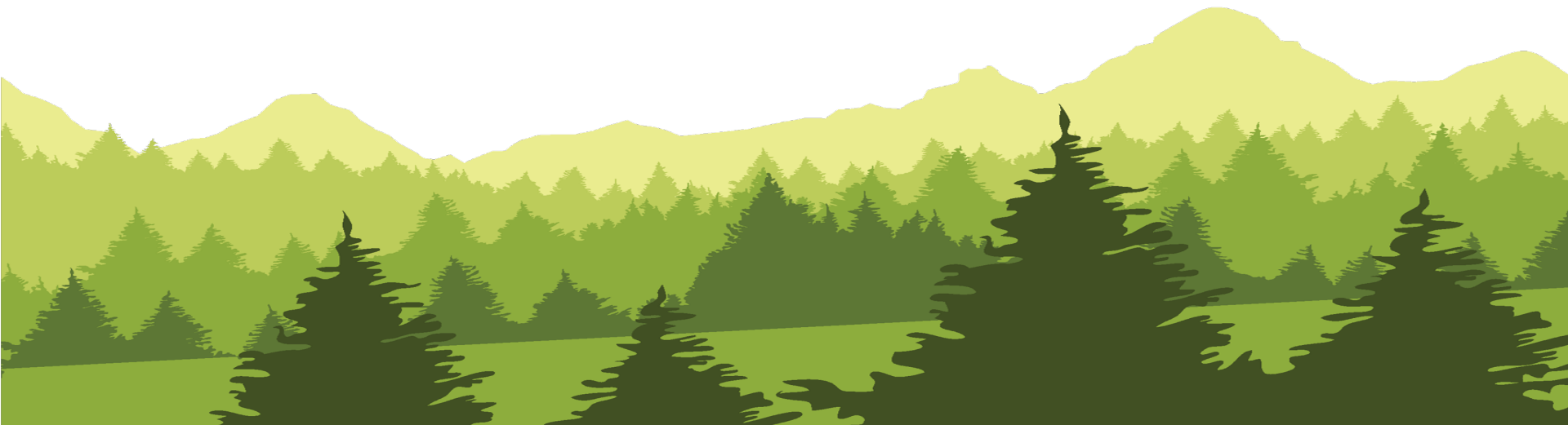
Тема 6. Охорона земель природоохоронного рекреаційного та історико- культурного призначення

Лектор: проф. Купріянич І.П.

- 1. Склад земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення.*
- 2. Використання земельних ділянок у межах території природно-заповідного фонду. Обмеження та обтяження.*
- 3. Охорона територій та об'єктів природно-заповідного фонду*

1.Склад земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення

**До природно-заповідного фонду України
належать:**

природні території та об'єкти - природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища;

штучно створені об'єкти - ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, пам'ятки природи, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Об'єкти і території
природно-заповідного фонду

створені безпосередньо
природою

створені людиною
в природі

загально-
державного
значення

місцевого
значення

загально-
державного
значення

місцевого
значення

природні
заповідники

заповідні
урочища

парки-пам'ятки садово-
паркового мистецтва

національні
природні парки

регіональні ланд-
шафтні парки

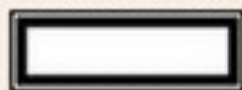
дендрологічні
парки

заказники

ботанічні
сади

пам'ятки природи

зоологічні
парки

об'єкти природно-заповідного фонду, що
використовуються у рекреаційній діяльності

ГЛОБАЛЬНИЙ (БІОСФЕРНИЙ) РІВЕНЬ

Біосферні заповідники (5)

- Асканія-Нова
- Чорноморський
- Карпатський
- Дунайський
- Чорнобильський

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНИЙ (НАЦІОНАЛЬНИЙ) РІВЕНЬ

Природні заповідники (19)

- Поліський
- Канівський
- «Медобори»
- Український степовий
- Карадазький
- ...

Національні природні парки (50)

- Карпатський
- Шацький
- «Синевир»
- «Подільські Товтри»
- Голосіївський
- ...

РЕГІОНАЛЬНИЙ І ЛОКАЛЬНИЙ (МІСЦЕВИЙ) РІВНІ

Заказники (3103)

Пам'ятки природи (3388)

Заповідні урочища (809)

Регіональні ландшафтні
парки (77)

- «Меотида» ■ «Бахчисарай»...

**Штучно створені
природоохоронні об'єкти**

- парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва (556)
- ботанічні сади (28)
- дендропарки (57)
- зоопарки (13)...

Землі природно-заповідного фонду

ділянки суші і водного простору з природними комплексами та об'єктами, що мають особливу природоохоронну, екологічну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність, яким відповідно до закону надано статус територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

землі територій та об'єктів, що мають особливу екологічну, наукову, естетичну, господарську цінність і є об'єктами комплексної охорони, належать до земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного або історико-культурного призначення.

2. Використання земельних ділянок у межах території природно- заповідного фонду. Обмеження та обтяження

Загалом, площа території природних заповідників України становить 1 916,6 км².

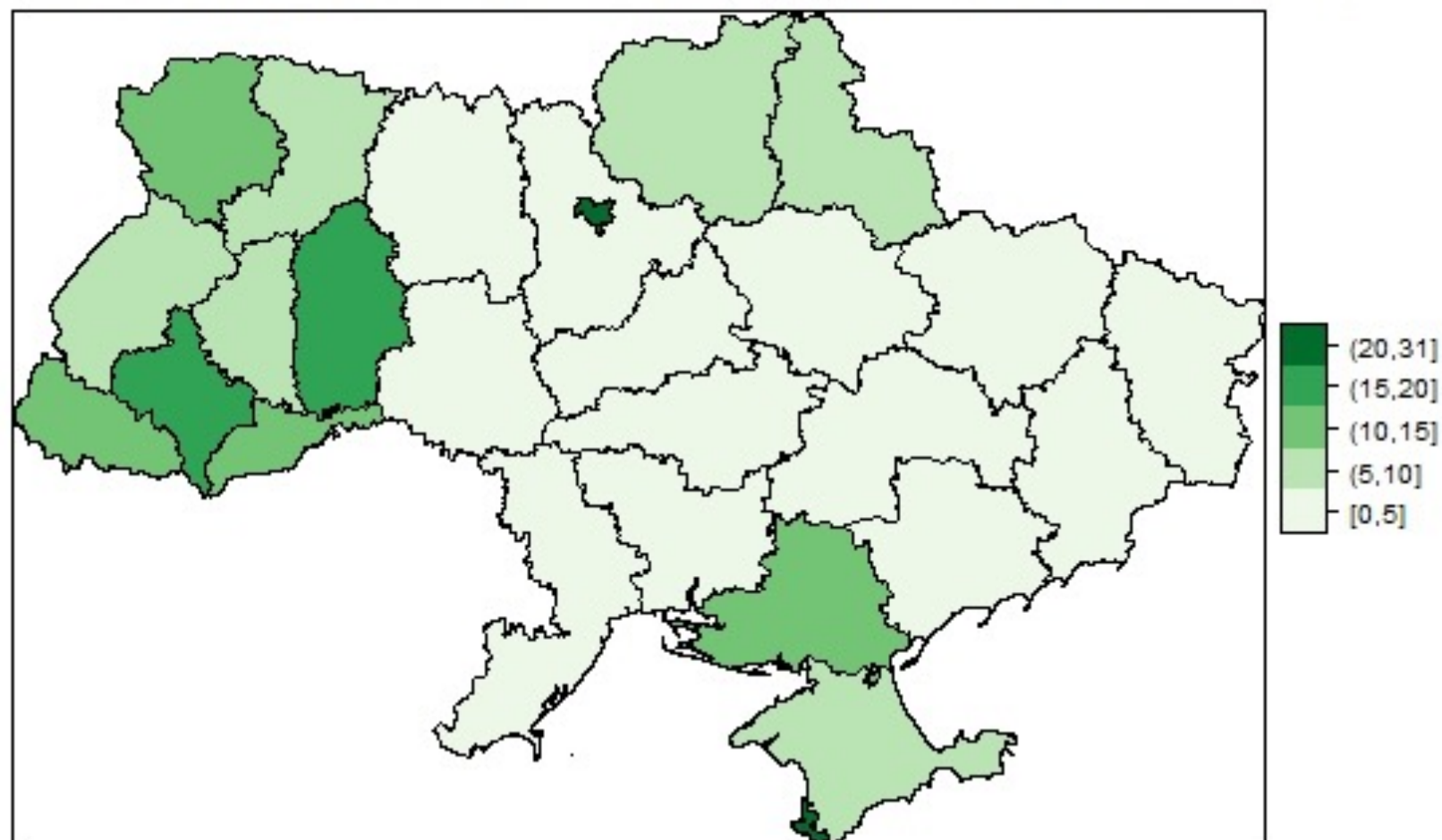

Законом України “Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року” визначено завдання з розширення площі природно-заповідного фонду до до 15 відсотків загальної території країни у 2020 році.

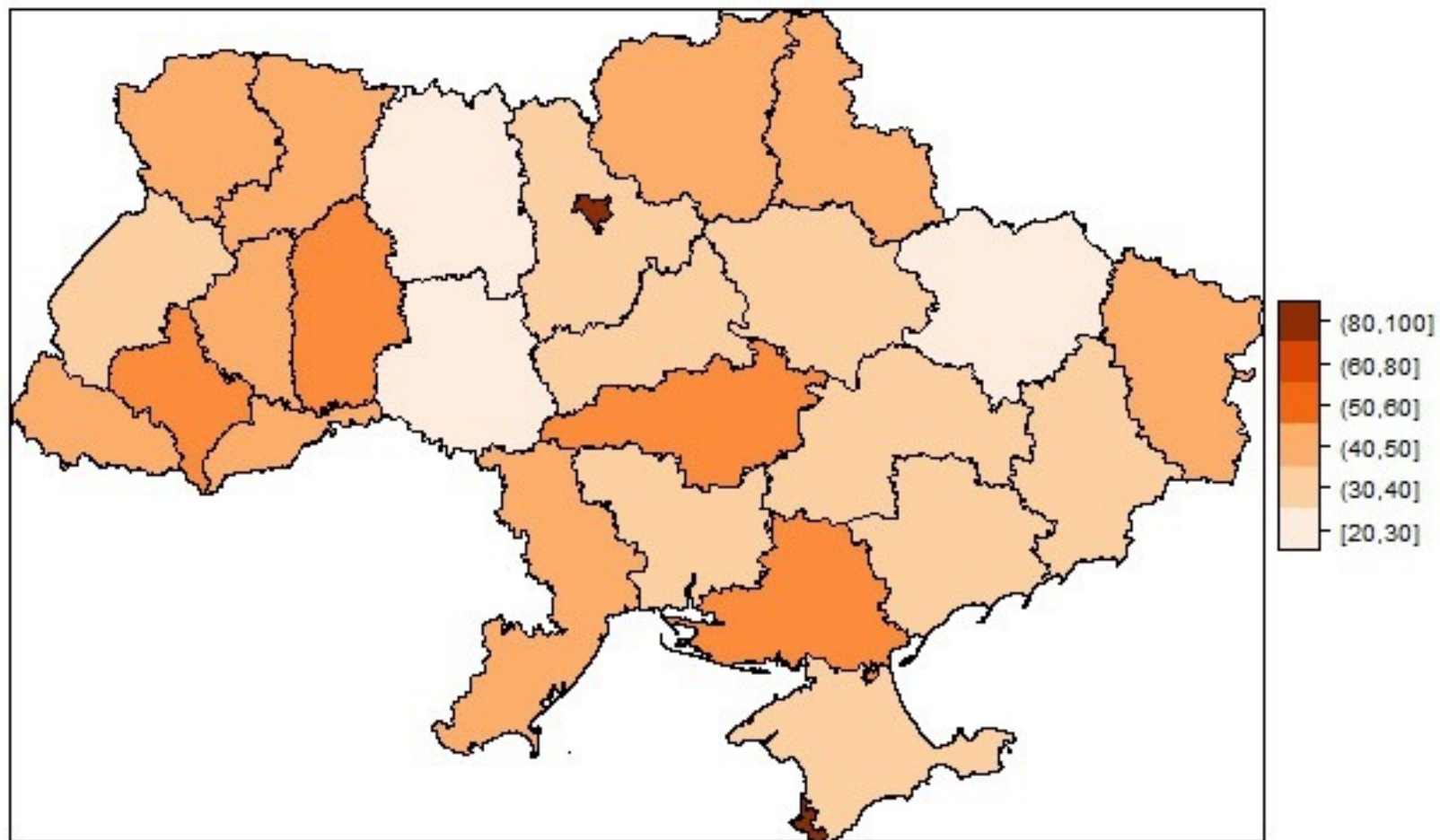

При прийнятті Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року були визначені цілі досягнення питомої ваги площі природно-заповідного фонду до площі адміністративно-територіальної одиниці на рівні 15% станом на 1 січня 2021 року.

Частка природно-заповідних територій від площі областей та міст, %

Частка площі створених природно-заповідних територій від цілі 2020 року, %

Жодна з областей України станом на кінець 2015 року не виконала поставленої для 2020 року цілі на більше ніж 60%

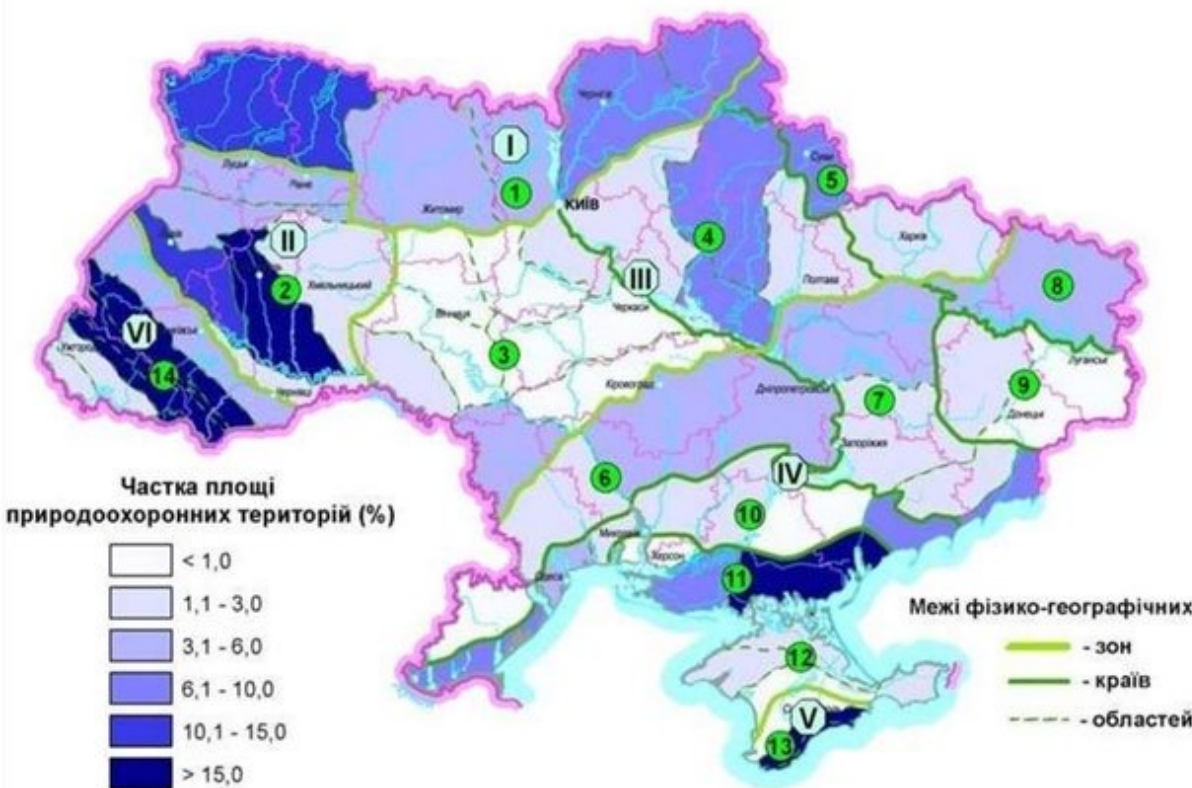
3. Охорона територій та об'єктів природно-заповідного фонду

Мережа територій та об'єктів природно-заповідного фонду в Україні

8184 території та об'єкти
загальною площею
4082,28 тис. га в межах
сухопутної території
України і 402,5 тис. га в
межах акваторії Чорного
моря

Відношення площі ПЗФ
до площі держави
("показник
заповідності")
становить 6,30%

**Збереження територій та
об'єктів природно-заповідного
фонду забезпечується шляхом:**

встановлення заповідного режиму;

організації систематичних спостережень
за станом заповідних природних
комплексів та об'єктів;

проведення комплексних досліджень з
метою розробки наукових основ їх
збереження та ефективного використання;

**Збереження територій
та об'єктів природно-
заповідного фонду
забезпечується шляхом:**

додержання вимог щодо охорони територій та об'єктів природнозаповідного фонду під час здійснення господарської, управлінської та іншої діяльності, розробки проектної і проектно-планувальної документації, землевпорядкування, лісовпорядкування, проведення екологічних експертиз;

запровадження економічних важелів стимулювання їх охорони;

здійснення державного та громадського контролю за додержанням режиму їх охорони та використання

**Збереження територій та
об'єктів природно-
заповідного фонду
забезпечується шляхом:**

встановлення підвищеної відповідальності за порушення режиму їх охорони та використання, а також за знищення та пошкодження заповідних природних комплексів та об'єктів;

проведення широкого міжнародного співробітництва у цій сфері;

проведення інших заходів з метою збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду

ПРОБЛЕМИ

- площа природних та напівприродних територій в Україні зменшується в середньому на 20 тис. гектарів в рік;

- у разі знищення всіх природних територій, потенційні втрати вигод які вони надають (екосистемні послуги) будуть становити орієнтовно 329,0 млрд. грн в рік;

- відсоток територій ПЗФ в Україні у 3 рази менший по відношенню до показників країн ЄС;

- порівняно з 2010 роком площа ПЗФ в Україні збільшилася на 21,9%, а площа природоохоронних територій країн ЄС – на 42 % відповідно.

Висновки

Отже, під поняттям земель природно-заповідного фонду розуміють законодавчо визначені землі, що входять до складу однієї з категорій земель України та включені до національної екологічної мережі України, які є базисом для здійснення природоохоронних заходів стосовно особливо цінних природно-територіальних комплексів та об'єктів, розташованих на них, разом з тим, самі є об'єктами особливої охорони зі спеціальним правовим режимом збереження, відтворення та використання, що мають особливу екологічну, естетичну, рекреаційну цінність тощо. У вітчизняній законодавчій базі щодо забезпечення правового режиму використання земель природно-заповідного фонду існує неузгодженість екологічного, земельного, природоохоронного законодавства та законодавства про місцеве самоврядування у частині організації та забезпечення функціонування заповідних об'єктів. З цією метою необхідно врегулювати розбіжності між законодавчими актами, що стосуються природно-заповідного фонду та обґрунтувати пріоритетність охоронюваних територій над іншими видами цільового призначення земель.

Рекомендована література

Закон України «Про природно-заповідний фонд» від 16 червня 1992 року No 2456-XII [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>.

Земельний кодекс України [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.

Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2018 році Режим доступу

[https://dea.edu.ua/img/source/Biblioteka/Національна%20доповідь%20про%20стан%20навколишнього%20природного%20середовища%20в%20Україні%20у%202018%20році .pdf](https://dea.edu.ua/img/source/Biblioteka/Національна%20доповідь%20про%20стан%20навколишнього%20природного%20середовища%20в%20Україні%20у%202018%20році.pdf)

Закон України «Про охорону земель». Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text>